

Poštnina plačana v gotovini

IZSELTJENSKI VESTNIK

• GLASILO RAFAELOVE DRUŽBE
IN IZSELTJENSKE ZBORNICE •
V LJUBLJANI

ŠT. 3 • LETO IX.

1 9 3 9

Izseljenski vestnik izhaja 15. vsakega meseca. — Uredništvo: Ljubljana, Leonišče, telefon 49-77. — Uprava: Tyrševa c. 31/I. v Ljubljani, telefon 40-41. — Naročnina: za Jugoslavijo letno 15 din, za dijake 12 din; za inozemstvo letno: Argentina \$ 3, Belgija 25 Blg. Frs., Francija 20 Frs., Holandija 1 Gold., Italija 15 Lit., Nemčija 2 RM, U. S. A. 50 c. — Oglasi po dogovoru. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec. — Odgovorni urednik: Josip Premrov, Ljubljana, Leonišče, telefon 49-77.

Našim dragim naročnikom!

Vse tiste, ki za leto 1959. še niso poravnali naročnine za »Izseljenski vestnik«, toplo prosimo, da jo čimprej nakažejo in si s tem zagotovijo redno prejemanje naše revije.

Prav lepo prosimo, da bi listu pridobivali med znanci nove naročnike!

Pozor, dopisniki!

Dopise za objavo v prihodnjih številkah »Izseljenskega vestnika« pošiljajte, prosim, do 1. v mesecu. Vsi dopisi, ki bodo prispeli v uredništvo kasneje, ne bodo objavljeni v prihodnji številki, pač pa šele v majski. Pohitite, prosim, z dopisi!

Prihodnja velikonočna številka izide že 1. aprila.

Dopisi naj bodo kratki in jedrnatí, drugače jih bom moral sam krajšati, ker nam vedno v listu primanjkuje prostora.

Urednik.

Kaj pravijo naši izseljenci o „Izseljenskem vestniku“

Alexandria. — »Vaš list v novi obliki in obleki me je naravnost presenetil; posebno slike na ovitku sem zelo vesel. K lepemu napredku lista iskreno čestitam Rafaelovi družbi in želim, da bi se list kar najbolj razširil v domovini in med nami v mrzli tujini...«

Dr. Ivan Kraševc.

H

Obrestujemo vloge na hranilne knjižice in v tekočem računu z najugodnejšo obrestno mero.

Dajemo posojila vsake vrste.

Kupujemo, prodajamo in posojujemo vrednostne papirje.

Opravljamo vse posle denarnih zavodov.

Dravska banovina jamči z vsem svojim premoženjem in davčno močjo za naše obveznosti.

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

Ljubljana
Maribor
Celje
Kočevje

IZSELJENSTVO NAŠ NEOBDELAN SOCIALNI PROBLEM

JOŽE ROZMAN

Vzroki našega izseljevanja v zadnjih desetletjih so predvsem neurejene gospodarske razmere in premajhna možnost zaslужka na rodni slovenski zemlji. Kjer koli se je nudil primeren zaslужek, tja je šel naš človek in kamor koli je prišel, povsod je z veseljem prijel za delo in delal za dva. Ker je odhajal naš človek na tuje ne kot osvajalec nove zemlje, niti kot gospodarstvenik in trgovec, temveč za koščkom kruha, je imelo in še ima vse naše izseljevanje predvsem socialno gospodarski značaj. Ker to spoznanje ni moglo ostati prezrto, temveč je terjalo, da se delo za naše izseljence pokrene tudi v to smer. Ko se je na izseljenskem kongresu leta 1955. omenjalo izseljenstvo tudi iz tega stališča, je kongres ugotovil, da je neobhodno potrebno našim izseljencem s primernimi socialnimi pogodbami zagotoviti iste pravice kakor jih uživajo domači delavci ali vsaj delavci držav z že sklenjenimi reciprocitetnimi pogodbami. Zagotoviti jim je treba pravico, da se jim nezgodne rente in legalni prejemki iz starostnega zavarovanja pošiljajo in izplačujejo tudi v domovino. Naši ljudje namreč niso odhajali na tuje, da bi tam ostali. Odšli so z namenom, da si v tujini nekaj prislužijo, se vrnejo in s prihranki rešijo svojo grudo dolgov. To je bil namen skoraj vseh kmečkih ljudi, a tudi večine delavcev. Zaradi tega je nujno potrebno in pravično, da so naši izseljenci deležni vseh pravic in ugodnosti iz socialno politične zakonodaje države, v kateri so naseljeni, odnosno v kateri so delali, pa so se vrnili domov ali odšli v kako sosedno državo.

Socialno gospodarska zaščita našega delavstva v tujih državah je torej izredno važen del izseljenskega vprašanja in vitalnega pomena. Socialni odsek v okviru Izseljenske zbornice je torej rodila potreba.

Proučevanje že obstoječe zaščite je na podlagi dosedaj zbranega gradiva ugotovilo, da imamo danes 7 socialnih pogodb, in sicer: z Italijo (1925), z Argentino (1928), z Nemčijo (1928), s pokojno Avstrijo (1929), z Rumunijo (1935), s Češkoslovaško (1936); tudi s Francijo imamo sklenjeno pogodbo (1932), katere pa Francija še zdaj ni ratificirala. Za socialni položaj delavstva je silne važnosti konvencija Mednarodnega urada dela iz leta 1935., ki rešuje način, kako zagotoviti pravice iz poedinih zavarovanj delavcem, ki so zaradi svojega zaslужka primorani, da se selijo iz ene države v drugo. V narodnem in državnem interesu je, da to konvencijo Jugoslavija kmalu ratificira.

Razkrile so se pa pri tem študiju tudi hibe in pomanjkljivosti, katere bo treba temeljito proučiti.

Kajkrat postane za naše delavce-izseljence usodno njihovo nezanimanje in nepoznavanje raznih predpisov, pravic in dolžnosti iz socialnega zavarovanja. To dejstvo, ki ga za enkrat ni mogoče odpraviti, zahteva veliko pazljivost pri zbiranju socialne zakonodaje, zlasti iz tistih držav, kjer bivajo in so zaposleni naši delavci. Če naj bo naše izseljensko skrbstvo uspešno, je poznavanje te zakonodaje pogoj. Tega se socialni odsek zaveda in pridno zbira tudi to gradivo, kajti z njim je treba razpolagati, ako naj se razna zamotana vprašanja iz socialnega zavarovanja rešujejo smotno in uspešno.

Perič problem naše zemlje in našega človeka je sezonsko delavstvo. To je tako težko dejstvo in menda — potrebno zlo, da ni mogoče nič več

odlašati s temeljitim in vsestranskim pretresom tega pojava. Razkriti in raziskati je treba njegove vzroke in pretehtati njegove večkrat hude posledice. Tudi temu hoče biti posvečeno prihodnje zasedanje Izseljenske zbornice. Ne samo naš narodni interes, temveč tudi naša narodna in državna čast zahtevata, da se to vprašanje razčisti in se na podlagi tega pristopi k rešitvi.

Vsak dan prinaša nova vprašanja, nove težave in trpljenja in vsak dan sproti potrjuje, da izseljinstvo ni le ogromno narodno vprašanje, temveč je zlasti še nerešen in neobdelan socialni problem.

PREKMURSKI SEZONSKI DELAVCI V SLAVONIJI

IVAN ŠKAFAR

Slovenska krajina — pokrajina med Muro in Rabo — je izmed vseh pokrajin v Jugoslaviji najbolj — izseljenska. Preteklo leto 1938. je Borza dela v Murski Soboti posredovala okoli 8500 delavcem delo v Franciji, Nemčiji in v Belju. Iz prejšnjih let je ostalo v tujini okrog 6500 delavcev; — skupno je imela torej Slovenska krajina v preteklera letu približno petnajst tisoč sezonskih izseljencev.¹ To je izredno mnogo.

Socialne razmere med temi izseljenci so še marsikje neurejene in vpijejo po čim hitrejši rešitvi. Pravice sezonskih izseljencev so še zelo nezščitene. Dvoje je treba vsakemu izseljencu zagotoviti: a) da bodo njegove socialne pravice zavarovane in b) da bo v vseh ozirih preskrbljeno za izseljenčevo pravno življenje. Z drugimi besedami, poskrbeti je treba za izseljenčevo človeka vredno in človeka dostojno telesno in duhovno življenje. Za to mora poskrbeti dobra izseljenska socialna zakonodaja ter zadostna preskrbljenost izseljencev z izseljenskimi duhovniki. Brez tega dvojega pade izseljenec kaj kmalu v telesno in duhovno suženjstvo izkoriščujočega.

Razmere med prekmurskimi izseljenci — če jih pogledamo v luči navedenih dveh temeljnih zahtev — so še zelo, zelo neurejene — tako v socialnem kakor v duhovnem oziru. Prav bo, če si bomo v teh vrsticah nekoliko ogledali te razmere med prekmurskimi sezonskimi izseljenci. Saj je že staro načelo, da je treba za vsako temeljito ozdravitev nezdravih družabnih razmer predhodnega natančnega poznanja dejanskega položaja.

Današnje izseljevanje iz Slovenske krajine se vrši v glavnem v treh smereh: a) v Slavonijo, b) v Nemčijo in c) v Francijo.

Slavonija, Slavonija ...

Že v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja, ko je bila Slovenska krajina še pod Madžarsko, so Prekmurci v poletnih mesecih zelo hodili na sezonsko delo v tako imenovano »Slavonijo«. Pod tem nazivom so že takrat vobče imenovali sezonsko delo bodisi na Madžarskem, bodisi v Banatu ali Slavoniji.² Okrog leta 1890. so postale socialne razmere teh sezonskih delavcev naravnost vnebovpijoče. Dr. Franc Rogač, škofijski ravnatelj v Sombotelju, poroča,³ da je bilo že takrat to sezonsko najemanje delavcev mnogokrat prava »trgovina z ljudstvom«. Delalo se je od tretje

¹ Iz poročila g. Kereca, šefa Borze dela v Murski Soboti. Tu niso vštet tisti prekmurski izseljenci, ki se nahajajo v Južni in Severni Ameriki.

² Novine Slovenske krajine, 11. septembra 1928.

³ Kalendar najsvetejšega Srca Jezusovega 1915, str. 72.

ure zjutraj do desetih zvečer »skoraj brez prestanka in brez nedeljskega počitka pri slabi hrani«. Velike nepravilnosti so se dogajale že pri najemanju delavcev; razni »gazde« so odtrgovali pri plači za vsako najmanjšo zamudo. Tako, da delavci mnogokrat niso ničesar zaslužili in so bili še veseli, če so smeli naslednje leto zopet na sezonsko delo. Če je kateri zaradi nevdržnih razmer »pobegnil«, so ga prignali nazaj z žandarji. Celo šolski otroci so že hodili v »Slavonijo« in šolska oblast ni imela proti takim pogodbam nobene moči, da bi mogla otroka dobiti nazaj v šolo; to je, da bi ga mogla poklicati iz Slavonije domov.

Proti takemu nečloveškemu ravnanju je nastopil dr. Franc Ivanocy, župnik na Tišini. Leta 1895. piše o teh sezonskih delavcih v Slavoniji takole: »To siromašno delovno ljudstvo je takrat, ko se iz Slavonije privleče domov, takšno kot iz groba prihajajoči mrlič. So društva za obrambo stvari, kje je kako društvo za obrambo ljudi? Dolžnost poglavarstva bi bila, da prepreče to grozno izžemanje človekove telesne moči... Če takšni izmozgani ljudje ne postanejo socialisti, potem se nam ni treba bati socializma.«⁴

Pretrseljivo je bilo videti, kako so morali nedoletni otroci proč od staršev v tujino iskat težko zaslužen kruh. Delo v Slavoniji je bilo težko poljsko delo in zaradi nepretrgane vprežnosti čez vse poletje posebno nedoraslim otrokom sila škodljivo. Radi nedeljskega dela delavci niso mogli zadostiti svojim verskim dolžnostim. Stanovanja so bila zelo slaba, še za živino neprimerna. Spali so v hlevih ali v koruznjakih (shrambah za koruzo). Nezdrava so bila taka stanovanja in premrzla. »V moralnem oziru pa je bilo tako stanovanje pravcati pekel za mladino. Oba spola sta spala v istem prostoru. Domišljija mladine se je že v prvi nežnosti okužila. Plača je bila zelo majhna, kosci so imeli na dan povprečno eno krono, ženske po 70 vinarjev.«⁵

Take razmere so vladale med prekmurskimi sezonskimi delavci v Slavoniji tja do konca svetovne vojne.

Po svetovni vojni

Leta 1919. je bila Slovenska krajina osvobodena izpod madžarske nadoblasti. Ustvarile so se nove meje na severu, ki so zapirale pot prekmurskemu sezonskemu izseljevanju na madžarska veleposestva. Prva leta so še zahajali prekmurski sezonski delavci na Madžarsko, toda njihov zaslužek je bil malenkosten in so imeli z zasluženim žitom na meji velike sitnosti. Tudi se je med temi delavci na Madžarskem vodila močna agitacija za priključitev Slovenske krajine nazaj k Madžarski. Temu namenu so dobro služili tudi bivši palirji, ki so se zbal za svoj zaslužek. Dne 15. julija 1920 se je ustanovila v Murski Soboti posebna podružnica Borze dela. Vodstvo je prevzel g. Franc Kerec, sedanjí šef Borze dela v Murski Soboti. Kot glavno nalogo si je stavil, da poišče v naši državi toliko dela, da se ves tok sezonskega izseljevanja na Madžarsko popolnoma ustavi. Z velikimi težavami je 100 % dosegel svoj namen. »Že v drugem letu obstoja podružnice v Murski Soboti je uspelo izvesti več posredovanj, in sicer na raznih veleposestvih v Slavoniji in Bački ter na drugih krajih naše države.«⁶

⁴ Somboteljske novine: »Lesze nalunk socializmus!« št. 18, 1895.

⁵ Slovenski obmejni koledar iz l. 1923.; glej »Slovenec«, 1936, št. 214.

⁶ Iz Kerečevega poročila o delovanju Borze dela v M. Soboti.

Leta 1922. je podružnica za poskušnjo poslala v Belje prvih 400 delavcev. Stvar je uspela in 1925 je šlo tja že 1850 prekmurskih sezonskih delavcev. V letih 1924., 1925., 1927. in 1928. je bil v Belju g. Kerec glavni vodja 1800 delavcev. Pri upravi veleposestva je imel popolno zaupanje. »Delavci so dobro zaslužili, ker sem sklepal pogodbe samo z dobrimi pogoji. Dolgo sem kljuboval konkurenci. Leta 1926. sem raje opustil palirstvo, kakor pa da bi prevzel delo za delavce pod neugodnimi pogoji. Drugi so prevzeli ter z nepošteno konkurenco škodovali delavcem, imanju in sebi. Zato je imanje drugo leto rade volje ugodilo mojim zahtevam in plačalo toliko, kolikor sem zahteval, ker je vedelo, da bom pripeljal dobre delavce. Tudi pri tem sem moral vedno bojevati hud boj s konkurenti, z upravo in drugimi, da sem branil interese delavcev, pa tudi svoje.«⁷

Borza dela v Murski Soboti je posredovala v zadnjem desetletju v Jugoslaviji mnogim sezonskim delavcem delo. Štatistika⁸ izkazuje sledeče stanje:

Leto:	Število delavcev	Zasluzek po	Skupaj din
1929.	4.264	1.800	7.675.200
1930.	3.010	1.500	4.515.000
1931.	2.615	1.400	3.658.200
1932.	3.594	1.400	4.905.600
1933.	2.964	1.400	4.149.600
1934.	2.150	1.400	2.982.000
1935.	2.367	1.700	4.625.900
1936.	2.688	1.900	5.107.200
1937.	1.859	1.800	3.310.200
	<hr/>		<hr/>
	25.379		40.526.900

Preteklo leto (1938) je šlo v Bačko in Baranjo okoli 3000 prekmurskih sezonskih delavcev. Zasluzek teh je znašal okoli 5 in pol milijona dinarjev; skupaj so torej ti sezonski delavci zaslužili v zadnjih desetih letih okoli 46 milijonov dinarjev. Zasluzek na prvi pogled je ogromen. V resnici pa je to — beraški zasluzek, zaslužen s krvavimi žulji. (Dalje prihodnjič.)

MATI BOLNEMU SINU V TUJINO

ALBINA ZAKRAJŠČEK

Rada ob tvoji postelji bi stala,
 ko zadnja solza se na licu bo prikrala.
 Oči bi ti zatisnila,
 mrtve roke ti sklenila.
 Boga med prste položila,
 kakor tedaj,
 ko prvič križ sem ti naredila,
 prve molitvice te učila:
 V imenu Boga Očeta,
 svetega Duha in Sina.

⁷ Iz Kerečevega pisma.

⁸ Iz poročila o delu Borze dela v Murski Soboti.

MRS. MARION KUHAR

O. KAZIMIR ZAKRAJŠEK

Med odlikovanci med ameriškimi Slovenci, katere je minulo jesen odlikovala naša vlada, je tudi gospa M. Kuhar, odlična slovenska narodna in kulturna delavka iz Clevelanda.

Gospa Prislandova bi s svojim velikim delom med ameriškimi slovenskim ženstvom ne bila uspela s svojo žensko zvezo, ako bi pri Zvezi ne bila našla v ameriškem ženstvu samem navdušenih, zmožnih in požrtovalnih žena, ki so krepko prijela za delo in Zvezo spravile na noge. In med najbolj zmožnimi, navdušenimi in požrtovalnimi je bila brez dvoma gospa Kuharjeva iz Clevelanda, katere sliko prinašamo.

Cleveland se po pravici imenuje ameriška Ljubljana. Nad 34.000 je Slovencev v Clevelandu. V štiri velike župnije so razdeljeni, pri katerih se razvija silno živahno narodno in kulturno življenje. Kar poglejte v »Izseljenski zbornik« in videli boste, kako mogočno so organizirani v najrazličnejših društvih! Kar sledite pisavi raznih listov in boste videli, kako živahno je delo teh društev! Domovina je ponosna na to svojo ameriško Ljubljano.

V tej Ljubljani pa srečavamo v prvih vrstah že dolgo gospo Marion Kuhar. Ni se tam še začelo kako narodno delo, da bi Mrs. Kuharjeva ne bila zraven, in sicer v vrstah najmarljivejših kulturnih delavcev.

Posebno veliko je delovala za Jugoslovanski kulturni vrt. Kakor pridna čebelica je šla od hiše do hiše in zbirala potreben denar, da so se stroški pokrili.

Vse to je videla njena domovina in jo zato odlikovala z redom sv. Save IV. stopnje. G. N. Vladimir Rybač, svetnik jugoslovanskega poslaništva v Washingtonu, je odlikovancem to odlikovanje slovesno izročil v Clevelandu ob praznovanju 20 letnice obstoja naše države.

Mrs. Marion Kuhar je mlajša kulturna moč v splošni javnosti ameriških Slovencev, kajti pisatelj teh vrstic ni imel časti jo poznati kot urednik »Edinosti« (sedaj »Amerikanski Slovenec«) in »Ave Maria«. Zato upam, da se bo našel kdo, ki bolje pozna delovanje Mrs. M. Kuharjeve in ga bo primerno opisal v »Izseljenskem vestniku, kajne g. urednik? Mrs. Kuhar je namreč doživela to, kar doživljajo med nami vsi, ki se žrtvujejo za narod, namreč nevhvaležnost in nepriznanje, kar pa pravega rodoljuba prav nič ne boli, ker on dela iz ljubezni, in sta mu hvala in priznanje zoprna. Ljubezen pa ima že v žrtvah samih svoje zadoščenje in plačilo. Kristijan pa poleg vsega tega želi plačila samo od Boga, saj ve, da je »nehvaležnost plačilo sveta«.

Mrs. Marion Kuhar namreč piše v svoji »Srčni zahvali narodu in domovini« dobesedno in značilno: »Ginjena gledam, ko se polagoma poslavlja od nas leto 1938. z raznimi zgodovinskimi spomini. Vprašujem se: ali je

Mrs. Marion Kuhar

mogoče, da sem doživela vse to v letu 1938.? Koliko veselih, srečnih trenutkov, ki so se hipoma spremenili v nesrečno razočaranje ter javno poniževanje od oseb, za katere sem delala v njih lastni finančni obstanek.« Dalje pravi značilno: »Ljubezen, katero imam v srcu do rojstne domovine Jugoslavije, mi ne uniči nihče... Ah, kako topli so moji spomini, o mati domovina! Najsrečnejša sem z njimi...«

Njenim častilcem o priliki tega odlikovanja se pridružuje tudi Družba sv. Rafaela in podpisani tu iz domovine. Mrs. Kuhar sem spoznal šele tukaj in spoznal v njej navdušeno delavko za Boga in narod, in kot taki ji čestitam iz srca in upam, da bo tudi nadalje žrtvovala svoj čas in svoje zmožnosti za napredek clevelandskih Slovencev.

KAKO SO ODHAJALI?

TONE POLDA

Včasih smo si pripovedovali pravljice. Tisto o siromaku in belem kruhu smo vsi poznali, a nihče ji ni vedel konca.

»Nekoč je živel siromak. V zadnjem kotičku vrta, prav tam ob gmajni, sredi sliv in trnjevih češpelj si je postavil kočjo. Saj ni stala na njegovem. Kmet mu je bil gospodar. K njemu je hodil v dnino in kmet mu je spomladaj odstopil nekaj ogonov za krompir. Lakota ni bila nič nenavadnega v kočji na koncu vrta.

Siromak je tuhtal in tuhtal, kako bi sebi in svojim zaslužil vsaj črnega ovsenjaka, da ne bi stradali. In je odšel z doma, da si poišče sreče...«

Samo do semle pripoveduje pravljica; tega pa ne pove, ali je siromak našel srečo in se vrnil domov, ali pa je onemogel in se zgrudil, ko je šele iztegnil roko, da bi segel po pogači. Tega pravljica ne pove. Najbrž zato zamolči konec, ker je mnogo lepše, če ljudje sami izkujejo konec, kakršnega si pač želijo.

Pripovedovali so, da so si Zrnov Janez, Tapejev Juri, Dovernikov Šimen, Olipov Jaka in še drugi, ki jih nikoli nisem poznal, izmislili pri povesti takle konec:

»Siromak je hodil in hodil po neznanih deželah, po revnih vaseh in bogatih mestih pa ni našel, česar je iskal; sreče. Vendar se ni utrudil. Prenašal je vročino in mraz, trpljenje, lakoto in žejo. Ves omagan je prišel nekega večera do ravnine, kjer ni bilo ne hiše ne drevesa, pod katerim bi se odpočil. Prekrižal se je in legel sredi med kamenje. Sonce je stalo že visoko, ko se je zjutraj prebudil. Skočil je kvišku in se še enkrat ozrl na svoje ležišče. In glej čudo! Ne daleč od ležišča se je nekaj svetilo. Stopil je bliže in videl, da leži med kamenjem svetel kavelj. Zlato, pravo zlato! Kavelj je bil prav tak kakor doma pri verigah. Sklonil se je, da bi kavelj pobral, pa je opazil, da je kavelj prikovan na verigo. Ooo! Veriga pa je zasuta med kamenjem. Hitro je bil siromak na kolenih in z rokami razgredal kamenje. Člen verige za členom se je približeval iz zemlje. Siromak je kopal in računal: za obleko, za hišo, za njivo, za cerkev, za maše... Tako je siromak obogatel in se vrnil domov...«

Tak konec so pripovedovali Zrnov, Tapejev, Dovernikov, Olipov in še dosti drugih. In prav na koncu so dostavili še en stavek: »Če je v tujini našel srečo siromak, kdo more reči, da tudi mene ne čaka na tujem sreča?«

In so odhajali... Hrepenenje jim je razjedalo srce in zaželeli so si drugam, čeprav v trpljenje, samo da bi si hitro ujeli zlato ptičko. Hodili

so doma po svoji zemlji in so videli, da biva tod ljudstvo enkrat blagoslovljeno, a tisočkrat bičano in obsojeno. Videli so, da je med Triglavom in Kolpo, med morjem in Pohorjem prostora le za milijon ljudi, kar je krvi več, mora preko meje...

In so odhajali... V curkih je brizgnila vroča kri iz žil. Proti jugu je odtekla in se ustavila v mestih. Proti severu je šinila in proniknila v zemljo v Vestfaliji. V Ameriki si je vsa vroča ogrela ognjišče, da bi bila nekje doma. Brizgala je svetlordeča, zdrava kri, in žile se še niso zaprle. Še vedno solzi iz njih rožni venec kapelj in se izgublja. Srce med gorami in morjem pa še vedno čaka, da se vrne izgubljena kri. Še vedno bije za vse kaplje, ki so iz njega odtekle...

In so odhajali... Resnica o lakoti in siromaštvu jih je silila, pravljica o pogači in sreči jih je vabila. Izvabila jih je pravljica!

In so odhajali... Žrnov Janez, Tapejev Juri, Dovernikov Šimen, Olipov Jaka in tisoči drugih. Kar po vrsti so se poslavljali in vozeli vprašanj jim je legel na pot:

»Zakaj odhajaš?«

»Mati! Saj veste, kako je z nami. Lakota v hiši, bodočnost vsa črna... Grem z doma. Čez nekaj let se vrnem in nama bo dobro. Kočo bom popravil, belo kuhinjo bom sezidal. Smejala se bova, ko bova mislila na današnje solze...«

Mati ga je prekrižala in se oprijela podbojev, ko je zavil med drevje; drugače bi od slabosti omahnila.

»Zakaj odhajaš?«

»Otroke poglej, ki nama jih je Bog dal! Kako naj jih gledam v pomanjkanju? Grem in zaslužil bom. Čez mesec bom že poslal prve dolarje.«

Poljubil je otroke na čelo in odšel v hladno jutro.

»Zakaj odhajaš?«

»Za oba bo dobro, če grem. Poročiti se ne moreva, ko nimava zaslužka. V tujini se hitro zasluži. Vrnem se, ali pa prideš ti za menoj, kakor boš hotela. In potem bova skupaj vedno, vedno. Potrpi eno leto!«

Okno se je tiho zaprlo. Fant je zavriskal v temno noč, o kateri se je zdelo, da se preliva v zarjo, dekleta pa je zaihtelo v bele rjuhe.

In so odšli... Matere so jih blagoslovljale na pragu, žene so tolažile otroke, dasi so same hlipale v joku, in dekleta so se sklonila nad rožmarin v oknu, da bi kdo ne videl solza...

Prišli so v tuje kraje in prepozno so zvedeli, da konec pravljice, ki so ga sami postavljali, ni pravi. »Siromak ni našel sreče« — tako bi se moral glasiti pravi konec.

Ko so pogledali tujini v obraz, so se zgrozili: »Ogoljufala si nas! Kaj si nam dala za naše domove? Kaj moreš nuditi za domače ognjišče? Kje imaš pesem naših gora, kje je polje, kjer se ziblje zlato žito, kje so reke, ki si svobodno kopljejo strugo; kje je vse to? Kje? In ovinki naših belih poti in zelenje hribov, kjer stoje naše tople kočice kot na božji dlani? Pokaži, kje ti je vse to? Kje?«

Zarežala se jim je tujina kot pošast: »Ustvari si dom in ogradi ognjišče! Gora nimam, imam pa globoke rove, kjer se lomi kruh. Zlato žito valovi v bogatih mestih; kot pri vas z rekami, so zvezane s cestami daljave pri nas. Zelenje hribov pri vas, dim od dela in strojev pri nas — a kruh je v njem, včasih celo bel — pogača. Kaj vaše kočice — praviš tople — poglej naše palače! Mar ni svet enak tu pri nas — saj ista je zemlja kot vaša? Mi ti damo kruha. Doma ga nisi imel!«

Zganilo se je srce rudarja v osrčju zemlje, stražnika na nebotačnikih in cestah velemest, delavca v preračunanem hrupu tovarn, po prostranih ameriških planjavah, in vsi, ki so ločeni, odtrgani od doma, so spoznali trdo mačeho, tujino:

»Trd in črn kruh nam režejo tujci. Zemlja je ista, kot je bila domača — tako trdijo. Kaj mislite, da je kruh in zemlja vse? Domovine nam je treba! Domovina pa ni samo zemlja, na kateri prebivamo, je mnogo več: kri je, ki se nam pretaka po žilah in ki nam je Bog ni dal, da bi jo po nepotrebnem trošili med vami, tujci!«

In misel pohiti vsem razkropljenim nazaj v domovino: Dom je tam — domači so tam. V toplih kočah so se rodili, rasli, molili in peli. Mati jih je božala s toplo besedo in jih zibala in uspavala. Poljubovala jih je in kropila s solzami. Sklepala jim je roke v molitev in Bog se je nagnil k njim in jih blagoslovil. Njemu so izgovorili prve nerazumljive besede...

Misli in želje vseh, ki so odšli, še vedno plavajo nad domačimi kraji. (Morda se bodo vrnili?)

»Mati! Ali še čakaš na pragu in gledaš med drevje, kdaj plane k tebi sin, da ga ogreješ na svojem srcu?«

— Ne! Mati ne čaka več! Do poslednjega diha je upala in v hrepenenju po sinu umrla...

»Žena! Kdaj ti je mož poslal zadnje dolarje?«

»Že dolgo ni nič več pošiljke. Delo je izgubil — tako je pisal — zdaj še zase nima dovolj...«

»Otroci! Oče se bo vrnil!«

»Ne bo ga! Saj smo že davno dobili pisanje, da ga je zasulo.«

»Dekle! Kje imaš rožmarin in nagelj, da pozdraviš fanta, ko bo zavri-skal pod oknom?«

»Že dolgo mi ne piše. Demov še piše včasih, a mene je pozabil!«

*

Tako so odhajali in odšli v pozabljenje.

Vrnili bi se spet k nam, pa se boje, da ne bo nikogar, ki bi jih sprejel.

In če ne bo ne bratov ne sester, če ne bo nikogar, ki bi se z vami razgovoril in vas pozdravil, eden je, ki vas bo sprejel kot mati — to je — domovina.

PISMO

FRANCE KUNSTELJ

»Šimen je pisal...«

»No?«

»Da te pozdravlja,« se mu je razvozlalo. Še enkrat se je odkašljaj, potlej pa zbral že prej nanizane misli in nastavil:

»Nič kaj se ne pohvali. Saj veš, če ni dela, ni jela, če ni jela, ni, da bi dihal!«

»Kaj je pa silil v tujino, ko bi lahko doma kaj boljšega iztaknil,« se je sin premaknil na klopi in oče je videl, da je namršil obrvi.

»Že, že, ampak kaj hočeš, če je šel, je šel. Mlad človek si marsikdaj zaželi tja, kamor mu najmanj kaže. Poslušaj, Tone, kaj je pisal: domov bi rad...« mu je zastala beseda, skoraj strah ga je zajel, da si je upal tako daleč speljati vodo.

»Šimen — kar naj pride, samo k Flandrovim nikoli, da veste!« je sin dvignil glavo in udaril s pestjo trdo po mizi, da je luč nalahno vztrepetala.

»Tone, ni prav, da si tak do rodnega brata.«

»Kaj — ni prav, vi mi boste zdaj še to v obraz metali?«

Starega je udarilo v živo, da se je lovil za besedo. Ni mogel do nje, v grlu se mu je že iztrgala.

Vzdignil se je, prijel za palico in odkrevsal v svojo čumnatost. Čutil se je še bolj majhnega pred sinom, ki se je vsesal na Flandrovino tako trdo in tako globoko, da ga ni mogel nihče niti za ped premakniti.

Ko je legel v posteljo, se je dolgo križal in poskušil moliti, a ni mogel.

»Tone, Tone, ni prav, da si tak,« mu je tolklo kakor kladivo v prsih, da dolgo v noč ni zatisnil očesa.

★

Tri mesece za tem je posijalo na Flandrovino prijazno sonce. Dan je bil kakor iz zlata vlit, da je žmelo v oči, če se je človek ustavil in pogledal prek zasneženih poljan in lazov.

»Danes pride Flandrov iz Francije, že veš?« so se ogovarjale ženske na potoku, ko so prale veliko pranje.

»Beži no, res? S Capnikovo da se menda vzameta.«

»Tone je tako rekel, družace da ne sme prestopiti njegovega praga. Saj navsezadnje ima pa tudi prav,« so naprej dodajale vsaka svoje modrovanje. »Pa da mu ni šlo v Franciji — Berenkov se pa tako zmeraj pohvali, mi je oni dan Mica pripovedovala.« »Ja, že. Moraš misliti, da je bil že od mladega vajen drugačnega dela. Flandrov pa z grunta v rudnik, to tudi ne gre kar tja vendan. Ni čudno, da ga hoče zadušiti, kakor mi je Capnica zadnjič potožila. Pa ne maram, da bi to naprej nosile...«

Stari Flander je od jutra hodil po sobi, kot bi ga nekdo preganjal. Zdaj pa zdaj se je ustavil ob oknu in se zazrl po klanecu navzdol. Toda zaman je iskal uteh svojim željam. Nabasal si je pipo in spet sedel na priljubljeni mu zapeček. V srcu je čutil, kot da mu nekdo poje novo pesem, pesem o soncu, o prazniku, o neznani lepoti, sreči in še o bogve čem.

Opoldne, ki ga je težko učakal, je bila spet vsa družina skupaj pri mizi, samo pastir se je še mudil nekje pri živini.

»Kaj, danes bo prišel stric?« je mlajši obstal z žlico pred usti in se ozrl v mater. »Kaj bo pa meni prinesel stric Šimen?« ga je prehitel drugi.

»Bo že kaj, seveda bo...« ju je ustavila mlada in zardela v lica. Potem je pa koj zaobrnila pogovor na drugo stran, kajti vedela je, da bo tako možu, ki je bil to pod nenavdno tih, kar bolj prav. Se otroci so postali molčečni, kot bi čutili, da nekaj ni v redu. Vsa hiša je čakala nečesa, kar jo je motilo v njeni vsakdanjosti.

Pa Šimna še ni bilo z opoldanskim vlakom.

Oče je nestrpno čakal, hodil gledat na okno, računal, v kolikem času mora priti, a klanec je bil še zmeraj prazen. Večer je že silil v vas. Perice so končale z delom. Nebo se je zameglilo in mrzlo je postalo.

Na podstenu je nekdo steval sneg s čevljev. Stari ga je zaslišal, ko je v drugo udaril po cementnem tlaku. »Šimen —?« ga je privzdignilo in streslo iz zamišljenosti.

»Bog daj enega dobrega — o, Šimen, pa tako pozen. Dolgo sem te čakal...« je očetu zaigralo srce ob srečanju s sinom.

»Kje je pa Tone?« se je Šimen ozrl po mračni sobi, ne da bi odložil težak kovčeg, ki ga je držal v levici. Glas mu je bil za spoznanje tanjši kot pred letom; tako se je staremu zazdelo.

»Kaj vprašaš: vse bo dobro, da se le kaj ne sporečemo,« je silil vanj, naj odloži in prisede. Sin se mu je vrnil — pa od tako daleč, joj, kajne, da mora biti Francija daleč, Šimen?«

Vse mu je moral razložiti, kje se je vozil, kako dolgo, kod se je zamudil. Iz sleherne besede je zazvenelo po nečem novem, daljnem.

Nikogar še ni bilo v hišo, sama sta ždela v mraku ob peči in zrla s spomini v preteklost.

»Oče, sam ne vem, zakaj sem se tako pre naglil in šel v tujino. Veste, da tam ni bilo zame: tista tema, da se jo Bog usmili, joj, kako me je dušilo notri pod zemljo, da še dihati nisem mogel. Tam je smrt za Flandrovca, tam ni polja in zemlje, da bi jo oral...«

»Šimen, zakaj nisi prej prišel? Zdaj bo vse drugače, s Tonetom se bosta lepo pogledala, tisto z Lizo bomo uredili. Šimen, kako je prav, da si se vrnil. Pa da te zemlja tako vleče domov, tega mi nisi pisal?«

»Saj nisem mogel, samo jokal bi človek, tako mu je hudo ob takih mislih. V Francijo nikoli več!« mu je zastal glas v grlu, roka mu je prestregla solzo, ki mu je silila iz oči.

»Čakaj, ona je,« se je oče ustavil, ko je nekdo stopil skozi vežo. Saj je vsakega že po hoji prepoznal. Ko je vstopila, je prižgala svetilko in potem so se pozdravili.

*

Cez tri tedne je Simen sedel k vegasti mizi in pisal sosedovemu Tinetu v Francijo:

»Dragi! Ne moreš si misliti, kako se mi je zaobrnilo kolo življenja, odkar sem zapustil tujino, ki mi je dala tudi nekaj dobrega: tam sem šele namreč spoznal, kaj je dom... Najprej naj Ti povem, da sva se preteklo nedeljo podala z Lizo pred oltar in smo potlej doma ohectovali. Tone mi je stisnil roko in me pogledal prvič v oči in jaz sem bil tako vesel, da sem na glas zavriskal. Živim na domu, brat mi je odstopil kotichek, kamor sva se za prvo silo stisnila z Lizo in otrokom. Včeraj sem šel prvič na delo. Na cesti sem za enkrat, a upam, da bom kmalu iztaknil kaj boljšega. Povem Ti pa, Tine, da rajši doma stradam, kot pa na tujem jokam; saj se spomniš, kako si me nekaterikrat tolažil, pa ni vse skupaj nič pomagalo. Kaj hočeš, Flandrov sem, z grunta, pa da bi šel v rudnik, s sonca v temo! Mogoče me še Tone sprejme na grunt, potem pa več, kaj me čaka — sreča, kot si je ne moreš misliti... Če Ti ne prideš pogledat domov v stari kraj, se ne vidiva nikoli več. Bog s Tabo, Tine; pa še Jamnikovega in Trdičevega pozdravi, zmeraj smo bili skupaj in zapeli kako domačo, da se je vsem tako stožilo po domu, meni še najbolj. Torej še enkrat z Bogom!

Tvoj sosed Simen.«

Ko je pismo končal, je pritekel Tonetov otrok:

»Štric, ata so rekli, če bi prišli v hlev. Sivka bo imela telička.«

»Grem préecej,« ga je vzdignilo.

»Tone je pa res dober,« mu je govorilo v srečo, ko je stopal po stopnicah.

(Dalje prihodnjič.)

NJEN DNEVNIK IN NJEGOVA PISMA

ALBINA ZAKRAJŠČEK

13. III. 1915.

Ne vem, ali bi začela dnevnik pisati, ali ne? — Prvič smo danes trinajstega, drugič — zvoni mrliču, torej sama slaba znamenja za začetek.

Br... Cankar bi se odkašljaj, morda še pljunil in začel!

Nisem babjeverna, zato na papir z besedo!

Zjutraj sem zalivala rože in pela: »Dekle, zakaj tak' žalostno?« Kar zaslišim lep tenor iz prvega nadstropja: »In drugi ti pognal bo spej iz novih korenin!« — Slovenec, čudno, saj stanujejo v hiši le madžarski, nemški, češki in poljski enoletni prostovoljci? Da bi bil Slovenec v zaledju? — Miruj srce in ženska radovednost!

Popoldne na vogalu hiše nenavadni pozdrav: »Lepo ste peli gospodična!«

»Že mogoče,« sem odvrnila v zadregi. V lepem pohorskem narečju me je prosil za note »Sarafan«. Nič mu jih nisem obljubila. Mami sem opisala to prvo srečanje z vojakom in ji povedala, da mu not ne zaupam, zato tudi ne dam.

Moja mati ga že dobro pozna. Večkrat je že govorila z njim in mu skuhala čaja. Bil je ranjen v nogo, sedaj se tu zdravi. Še je pripomnila: »Prav imaš! Vojak je vojak! Vendar se tudi pod vojaško suknjo lahko skriva plemenito srce!«

Pod mrak: narahlo, boječje trkanje na kuhinjska vrata; neznanec vstopi. Prijazen nastop. Ljubezniv pozdrav: »Dober večer!« Težko hodi, opira se na palico, predstavi se in prosi za note.

Odšla sem v sobo in iztrgala iz Druzovičeve pesnarice »Sarafan«. Ko sem mu jih dala, je opazil mojo nejevoljo in dejal: »Nič ne dvomite, takoj jutri vam jih vrnem, še nočijo jih prepisem. Časa imam sečilo kot preveč,

daleč sem od domačih in toži se mi po njih. Lahko bi se zdravil doma in hitro bi ozdravel, pa me ne pustite!

Še je govoril z mamo in teto Micko, jaz pa sem se zmuznila in odšla v sobo, češ da imam še mnogo dela.

Ne vem, kako to, nekam zmedena sem nocoj. Pred kipom moje Marije lučka nemirno plapola.

Lučko, mati, sem prižgala,
Zate naj gori
v srcu mojem
na oltarju Tvojem,
zate, Mati, naj gori
vse dni in vse noči.

(Belina)

17. III. 1915.

Opazim, da večkrat moji poti sledi in ni mi ljubo. Dajem mu le kratke odgovore.

Neznanec mi postaja — rekla bi — ljubši. Kaj vse je že ta strašna vojska naredila? »Zalost, veselje, jok, smeh; vsemu sledi — smrt, tako mi večkrat pravi prijatelj g. U. Da, to je edina resnica, zato dobro pomisli, kakšna je tvoja pot!

O polje, mati, vas, kako vas ljubim jaz srčno, srčno! Res, samo to je ljubezni vredno, za vse drugo naj ostanem hladna, mrtva.

29. III. 1915.

Zapri oči in sanjaj. — Glej samo s srcem prav v dno duše. — Bodi sam sebi gospodar, ki si iz nič ustvari svet neomadeževane lepote. — To lepoto posuj z rožami in dobrimi ljudmi; vsemu temu naj gospodari ljubi Bog. — Kar si pridobil, skrij globoko v srce. — Kdor to zmore, je eden izmed tisočerih, ki živi pravo življenje.

(Ganghofer)

To hočem večkrat prebrati in se po tem ravnati.

(Dalje pribodajtič.)

Prva počitniška kolonija slovenske izseljenske mladine v letu 1958.

IZSELJENCI V DOMOVINI

POLDA TONE

(Dva zbora dečkov, ki se združita v enega, med njimi vodja.)

Vodja: V tujini ko v baraki smo sedeli
in očku na kolenih smo sloneli —
kdo se spominja še, kaj očka je govoril?

Prvi zbor: O domovini nam je pravil.

Drugi zbor: O domovini, da, o domovini!

Vodja: Dejal je, da je majhna —

Prvi zbor: pa je lepa;

Vodja: da je revna —

Prvi zbor: pa je sveta.

Vodja: Kako je dejal?

Vsi: Ljubim te zemlja —
čeprav nisi mi dala ne ene pedi —

Prvi zbor: ne ene pedi,
kjer hišica mogla bi stati.

Drugi zbor: ne ene pedi,
kjer njivo bi mogel skopati.

Vsi: ne ene pedi,
da nanje ovčice bi mogel pognati...

Vodja: Z žalostjo v srcu se tebe spominjam
in pijem lepoto iz tvojih upognjenih njiv

Prvi zbor: in črpalam svobodo iz gozdnatih griv

Drugi zbor: in moč si zajemam iz tvojih gora.

Vsi: Sveta si zemlja domača,
spomin pozlačen se na tebe povrača...
Ti sin jo morda boš še videl.
Povej ji tedaj, ko jo toplo pozdraviš,
da oče se tvoj ji ni izneveril,
da oče ji tvoj nič ni zameril,
ker ni ga hranila...
Poljubi jo ti mesto mene! (Pavza.)

Vodja: Potem je sonce zašlo,
večer se dotaknil je bronca,
in misel odšla je k pokoju...

Prvi zbor: Potem je nenadno prišlo,
da v domovino gremo vsi otroci.

Drugi zbor: In mati bila je vesela
in o domovini je pela
pesem slovensko...
(Vsi, oziroma zbor za odrom poje čisto tiho
pesem: »Gor čez jezero...« — Nato:)

Vodja: Nato smo šli v domovino.

Prvi zbor: In zdaj smo doma...

Drugi zbor: Pa gledamo zemljo domačo
in vidimo:
Očka! Ti si se zmotil!
Mamica! Pela si mnogo premalo!
Zdaj vidimo več!

Vsi: Zemlja slovenska ko cvet si,
ki se odpira,
nihče mu ni še pogledal do dna.
Zemlja slovenska vsa lepa v trpljenju;
školjka — vsa polna si biserov!
Zemlja slovenska! Slovenski izseljenci
gledamo nate s ponosom;
saj si nam mati, vsa dobra in lepa —
zemlja slovenska!

Vodja: Zemlja pa sama, tudi če cvet je — ni nič!

Prvi zbor: Cvetu je treba medu,

Drugi zbor: cvetu je treba sadu;

Prvi zbor: Tvoj med je tvoj jezik slovenski,
tvoj jezik škrjančkov in petja,
tvoj jezik grmenja in vretja,
tvoj jezik molitve in kletve...

Drugi zbor: Tvoj sad pa je kri,
je rod, ki na tebi živi
in slovenske krvi
se za tebe bori.

Vsi: Zemlja, jezik in kri,
to troje drži, drži, drži!

•

Prvi zbor: Grudo očetu poneseš,
da grob mu vsaj bo domač,
ko bo legel sredi tujine.

Drugi zbor: Materi pesem slovensko zapojem,
da se zamislila bo,
ko da je na svojem...

Vsi: K Bogu pa dvigam slovensko sree,
v vroči molitvi ga prosim:

Eden: Varuj nam zemljo,

Prvi zbor: jezik nam hrani,

Drugi zbor: čuvaj nam kri,

Vsi: da dolgo še peli ti bomo
v slovenski besedi molitev:
»Oče naš...«

SANJE

ANTON PODLOGAR, BUENOS AIRES

Pred tovarno. Sto in sto jih je. Debel gospod prihaja. Delodajalec in njegov pooblaščen uradnik. Koliko jih vzame? Sto in sto misli ugiba in hrepeni. »Ti, ti in ti«, kaže gospod s kazalcem, popravi očala in zopet gleda. »Še dva!« Gospod gleda in izbira. Hrepeneče zro vanj stotine oči. »O, da bi bil jaz!« si misli marsikdo. Tam daleč zadaj stojita dva hrusta. Pravkar sta prišla, toda gospod ju je že opazil. Nju je izbral. Za danes dovolj. Mnóžica se počasi razhaja.

»Kakor kupec na sejm«, pravi eden.

»Smo pač v Ameriki«, pristavi drugi, »kdor ni zdav in mlad, ni vreden nič!«

Med rumenim žitnim poljem sopiha vlak. Tovorni. Na straneh čepijo, na odbijače se stiskajo, v praznih vagonih se skrivajo — ljudje. Brezposelni. Dela iščejo in se vozijo iz kraja v kraj. Linyeras. Nekateri so se dela že odvadili in brez misli topo blodijo po tej prostrani deželi. Tudi nekaj znanih obrazov je vmes.

Na pragu umazane hiše sedi Janez in bere. Drobnó je pisemce. Sestra piše. »Domov pridi! Kmetija hoče močnih rok. Oče ne morejo več. Tudi mati so slabi. Danes so, jutri jih morda ne bo več. Anka Ti je še vedno zvesta. Čaka te. Le žalostna je, ker ji nič ne pišeš. Pridi!«

Janez se je zamislil. Če se ne motim, se mu je solza utrnila na zganjeni papir. Pridi, pridi... S čim? Predaleč je tvoj dolenski grunt! Vsaka misel je brez smisla. Naj vrag vzame vse skupaj...

Predmestni park. Še mlad priseljenec se je zleknil na klop in dremlje. Sanja... Bog ve, o čem. Morda so take njegove sanje, kakor so bile sanje domala vseh izseljencev, preden so odšli na pot. Sladke sanje, kakšne pa! Samo da so sanje budnega človeka nevarnejše, kakor pa sanje spečega.

RADOST OB SLOVENSKI KNJIGI

Takole poroča slovenska mati iz diaspore:

Prejeli smo pismo. Da ste videli naša otroka, kako sta kar poskakovala od veselja! Novega veselja smo bili deležni sinoči, ko smo spet prejeli nekaj knjig. Našo radost mi je nemogoče opisati. Vsak je držal svojo knjigo, otroci so pa sploh pozabili na spanje. Danes so pa že kar v postelji nadaljevali s čitanjem. Dokler si nismo z Vami dopisovali, sta otroka slovensko knjigo, katero sem jima ponudila, odbila, češ, da ničesar ne razumeta, kar čitata. Odkar pa dobivamo Vaš Vestnik in sem jima iz njega čitala glasno ter pri nekaterih vrsticah zajokala, sta se začela zanimati za slovensko branje in sedaj, hvala Bogu, že dobro bereta in tudi skoraj vse razumeta. Zdaj pa sta bila teh knjig neizrečeno vesela. Ne najdem dovolj besedi, s katerimi bi se mogla dovolj zahvaliti za takšna dobra dela, kakršna ste s tem naredili.

Sina te matere, Josip in Feliks, se prav tako oba topla zahvalujeta, želita vsem svojim rojakom resnično srečno novo leto in prav vse svoje slovenske tovariše v domovini iskreno pozdravljata.

(V prihodnje pošiljajte, prosim, vse dopise iz diaspore »Prosvetni zvezi« in »Apostolstvu sv. Cirila in Metoda« v Ljubljani.)

»Novine« 29. januarja 1939, št. 5, poročajo: Zdaj, ko so dobile občine od okrajnih načelnikov nalog, da morajo na podlagi seznama, katerega so prejele, popisati vse priglašene delavce, se dogajajo krivice siromašnim delavcem. Oglasili so se delavci iz soboškega in lendavskega okraja in se pritožili, da so nekateri bogatejši ljudje, ki niti ne spadajo v vrsto delavcev, zatajili svoje premoženje pri napovedi in se je celo dogodil primer, pravi, da je nekdo navedel toliko dolga, kolikor ima premoženja odn. gotovine.

Mi verjamejo tem navedbam, ker nas je izkušnja naučila verjeti takim trditvam, da so resnične.

Naj nam ne zamere oblast, če nekaj priporočamo. Predlagamo, naj vse prijave delavcev podvrže strogi kontroli in čez eno leto zahteva potrdila za vsako navedbo. Kdor pa je dal neresnične podatke, naj se kaznuje, naj se za stalno izključi iz kadra delavstva in se mu za vedno zabrani odhod v tujino.

Priznanje carinikom na Jesenicah. Pred leti smo dobivali pri Rafaelovi družbi vsako leto zelo veliko pritožb proti postopanju naših carinikov na Jesenicah. V letošnji februarški številki ameriškega mesečnika »Ave Maria« pa čitamo zelo laskavo pohvalo teh carinikov. Iz Amerike se je vrnil lani g. dr. O. Hugo Bren. Svojo pot domov je opisal v tem listu pod naslovom »Moja pot — v prevžitkarski kot«. Tu piše dobesedno: »Na Jesenicah smo radi obmejne carine zopet dolgo stali. A ravnanje carinikov je bilo vse drugače kot pred 12. leti, ko sem se prvič vračal v domovino. Takrat so moji prtljagi preiskali vse obisti. Moj pisalni stroj, čeprav iz druge roke, je moral na strog nabor. Končno so mi v potni list še pritisnili kolek s št. 3. Ki mi je povedal, da moram plačati \$ 3, če hočem stopiti na rodna tla. Vsa procedura je bila nekam odurno uradna. To pot je bilo vse bolj ameriško gentlemansko.« — Nas to priznanje zelo veseli.

Posiljanje denarja iz Jugoslavije v Ameriko so novi jugoslovanski devizni predpisi znatno otežkočili. S tem so naši ameriški rojaki zelo težko udarjeni. Veliko je takih, ki imajo tu doma svoje premoženje, ker so upali, da se bodo na stara leta vrnili domov in tu v miru počivali zadnje dneve življenja in tu v domači zemlji legli k večnemu počitku. Toda težka gospodarska kriza jih je udarila in jim razblinila te sladke sanje dolgih let. Tam bodo morali ostati in tam umreti. Veliko jih je tudi, ki so prišli v

velike gmotne stiske in ki bi sedaj potrebovali denar iz domovine, ker stradajo. Poleg tega so jim sorodniki zapustili dediščino, katere tudi ne morejo dobiti v Ameriko. Se bolj boleča rana je to, da so prej svoj težko prisluženi denar pošiljali v domače denarne zavode, ker so mislili, da bo tu bolj varen in ker so hoteli s tem koristiti svoji domovini. Sedaj stradajo in ga rabijo, pa ga ne morejo dobiti. To zelo škoduje vplivu naše države v tujini. — Socialno ministrstvo, oddelek za izseljensko zaščito, katerega načelnik je g. dr. Aranicki, se je zavzelo pri finančnem ministrstvu, da se pri vseh deviznih predpisih in predpisih glede mednarodnega denarnega prometa zaščiti koristi naših izseljencev.

»Slovenska domovina v sliki in besedi«, tako bi se upravičeno lahko imenovala tujskoprometna turistična in splošna gospodarska revija »Jugoslovanski biseri«, ki izhaja šestkrat na leto v Mariboru in ki jo urejuje znani slovenski potopisec prof. dr. Fr. Mišič. Revija prinaša iz vseh delov Dravske banovine toplo pisane in ob enem krasne, moderno ilustrirane članke, ki prikazujejo to rej v sliki in besedi prirodno lepoto, zgodovinske, umetniške, folkloristične in druge zanimivosti posameznih, zlasti znanih tujskoprometnih krajev v Sloveniji, njenih letovišč, zdravilišč in kopališč. Objavljeni članki so pisani razen slovensčine in srbohrvaščine tudi v treh drugih jezikih: v angleščini, francoščini in nemščini. Kakor je revija velikega pomena za propagando slovenske zemlje, tako v Jugoslaviji kakor v inozemstvu, tako širi na drugi strani in pogloblje med Slovenci ljubezen in njihovo srčno povezanost z njihovo domovino. Za naše izseljence pomeni vsaka posamezna številka te ugledne ilustrirane revije topel pozdrav in prisrčno vabilo domovine. Cena reviji znaša za inozemstvo (šest zvezkov) le 100 din. Naročila na upravo »Jugoslovanskih biserov« v Mariboru, Smetanova ulica 34. Tudi uprava »Izseljenskega vestnika« v Ljubljani sprejema iz prijaznosti naročila.

Cleveland. Za l. 1939/42. je bil izvoljen novi glavni odbor K. S. K. Jednote. Glavni predsednik je g. John Germ, duhovni vodja Rev. Matija Butala, glavni tajnik g. Josip Zalar. Sedanje premoženje K. S. K. Jednote znaša 4.275.127.28 dolarjev.

Pittsburgh, Penna. — Dne 29. januarja je v slovenski cerkvi Marije sedem žalosti pel novo mašo č. g. p. Daniel Čadonič, O. F. M. Naše iskrene čestitke!

Novi francoski predpisi o bivanju tujcev in o poroki v Franciji. Od sedaj naprej se inozemci ne bodo smeli poročiti v Franciji, ako ne bodo imeli dovoljenja za daljšo dobo bivanja v Franciji kakor eno leto. Oni, ki se mislijo izseliti v Francijo in oni, ki so sedaj že v Franciji, pa se želijo v Franciji poročiti, naj si zagotovijo od naših državnih oblasti v Franciji in tudi od francoskih dovoljenje za daljšo dobo bivanja v Franciji. Vsa podrobnejša navodila dobite pri naših diplomatskih zastopnikih v domovini in tudi pri naših konzulatih v Franciji.

Buenos Aires. — Naši izseljenci so na zelo slovesen način proslavili novo mašo, ki jo je dne 5. februarja daroval salezijanski duhovnik č. g. Zmet. G. novomašniku pošiljamo iskrene čestitke in mu želimo na novi življenjski poti božji blagoslov.

Za slovenski izseljenski dom in Izseljensko zbornico v Ljubljani. Ob priliki letošnjega zasedanja banskega sveta v Ljubljani je imel krasen govor ljubljanski župan g. dr. Juro Adlešič, v katerem je poudarjal važnost in potrebnost, da se v Ljubljani čimprej zgradi »Izseljenski dom« in državno prizna že obstoječa »Izseljenska zbornica«. G. županu se za njegov velepomembni govor v imenu vseh naših izseljencev iskreno zahvaljujemo z željo, da bi skušale kompetentne državne oblasti njegove besede kaj kmalu realizirati.

Slovenski učni tečaji v Južni Ameriki. Zaradi nacistične propagande po nemških šolah v Južni Ameriki, je v argentinski javnosti vzbudilo splošen odpor proti drugojezičnim šolam in vlada zdaj te šole strogo nadzira. Slovenskim učnim tečajem pa je dana možnost, da se v miru vršijo naprej, ker naši izseljenci nimajo pravih šol tako kot Nemci, Italijani, Francozi, Angleži itd. Naši izseljenci prosijo, naj bi jim domovina čimprej poslala izseljenske učitelje in učiteljice, ker se mladina že marsikje utaplja v tujih narodnostnih morjih.

Izseljevanje iz naše države se je, kakor znano, zaradi Amerike, kakor tudi zaradi svetovne gospodarske krize zelo zmanjšalo. Vendar pa so naše, kakor je to naravno, naše odvečne delovne sile mesta v evropskih in južnoameriških državah. Seveda so te številke v primeri z izseljevanjem pred vojno nizke. V evropske države se je izselilo lanskega leta iz Jugoslavije okoli 16.000 oseb, tako na primer v Francijo 9.600, v Nemčijo 2.500, v Češkoslovaško 740, v Romunijo 500, v Avstrijo 560, v Albanijo 260, v Belgijo 200 itd. V prekomorske dežele pa se jih je izselilo

lani 5.000, in sicer v Zedinjene države Severne Amerike 2.400, v Kanado 1.000, v Argentino 840, v Avstralijo 450, v Novo Zelandijo 140, v Čile 50, v Urugvaj 50, v Brazilijo 40, v Južno Afriko 50 itd. V tem času se je vrnilo iz izseljenstva v domovino okoli 6.000 oseb. Relativno pa je izseljevanje v zadnjih letih naraslo, kar se zlasti kaže v skupni vsoti denarja, ki so ga poslali izseljenci domov. Ta vsota znaša danes okoli 40 milijonov več kakor pred leti. Zanimivo je, da se v zadnjem času naši izseljenci najbolj počutijo v Južni Ameriki, zlasti v Boliviji, ki je postala za Hrvate nekaka nova Kalifornija. Večina so naseljeni Jugoslovani v mestu Oruro, kjer se bavijo večinoma s trgovino. To so v prvi vrsti Dalmatinci, in sicer jih je največ z otoka Hvara. Ti Hrvatje so v zadnjih 20 letih v Boliviji zgradili celo mrežo železnic, potov in mostov.

Prekmurški sezonski delavci so prinesli iz Nemčije 24 milijonov dinarjev. Prispele je vsega skupaj deset velikih in eden manjši transport, s katerimi se je vrnilo skupno 6.581 oseb, od tega 3.570 moških in 3.011 žensk. Seveda niso bili to sami Prekmurci, kakih 1000 delavcev je bilo iz Vojvodine in Slavonije, nekaj tudi iz ostalih delov Slovenije. Vsega skupaj pa je bilo v Nemčiji lani okrog 6000 Prekmurcev na sezonskem delu. Gospodarski pomen tega sezonskega dela za Prekmurje ogromen. Povprečni zaslužek vsakega delavca v Nemčiji je bil letos srednji, nekateri so se pri povratku zelo hvalili, drugi pa so bili zaposleni v krajih in pri takem delu, kjer se je letos zaslužilo mnogo manj kakor prejšnja leta. Skupno so poslali lani Prekmurci domov 1 milijon 670.161 nemških mark. Ker so poslali ves denar potom kliringa, dobe za nemško marko okrog 14.50 din, kar da skupaj 24.217.554 dinarjev. Vsekakor je to ogromna vsota, ki se v našem Prekmurju zelo pozna. Toliko denarja za razmeroma majhno pokrajino je vsekakor velika gospodarska pridobitev. Vpliv zaslužka na sezonskem delu se je poznal v Prekmurju v časih najhujše krize. Prekmurske posojilnice in hranilnice so imele vedno dovolj denarja.

Prekmurški sezonski delavci v številkah. Prekmurje je zelo gosto naseljeno, saj pride na kvadratni kilometer skoraj 100 ljudi. Če odštejemo veleposestva, gozdove in nerodovitni svet, ostane na prebivalca en oral rodovitne zemlje, kar pa seveda ne zadostuje. Zato je okrog 15.000 delazmožnih ljudi primoranih iti vsako leto v tujino, s trebuhom za kruhom. Vsako leto jih ostane nekaj stotin v tujini in se potem vrnejo šele čez nekaj

let, na njihova mesta pa stopijo nove moči. Če bi nam tujina naenkrat vrnila vse delavce, bi imeli doma prevelik kader brezposelnih.

Ako pogledamo gibanje prekmurskega sezonskega delavca v številkah, vidimo, da odhaja največ naših sezonskih delavcev v Nemčijo, najmanj pa v Francijo in da je lani dal murskoboško okraj več kot polovico vseh delavcev. Točni podatki nam v naslednji zanimivi razpredelnici pokažejo, koliko je odšlo lani na sezonsko delo v Jugoslavijo, Nemčijo in Francijo delavcev, ki so se iz različnih okrajev zglasili na borzi dela v M. Soboti:

M. Soboti	1465	2959	1149	5573
D. Lendava	848	740	764	2352
Ljutomer	164	305	49	518
Maribor l. br.	22	107	4	133
Čakovec	384	102	16	502
Prelog	98	84	10	192
Ptuj	6	18	14	38
Brežice	—	2	—	2
Celje	—	1	—	1
Ljubljana	—	1	—	1
	2987	4319	2006	9312

Tako vidimo, da se naši sezonski delavci rekrutirajo predvsem iz obeh prekmurskih okrajev in da drugi okraj, razen Čakoveca in Ljutomera, praktično sploh ne pridejo v poštev.

Sezonski delavci za Jugoslavijo so prav tako po večini iz Prekmurja. Največ jih je lani delalo na državnem veleposestvu v Belju (1428), na posestvu bratov Lederer v Banatu (506), na banovinskem posestvu v Terži pri Novem Sadu (220), na

Ne pozabite na domovino!

Zato naročite časopise, ki Vas edini najbolje obveščajo o dogodkih v domačih krajih, pa tudi iz celega sveta. Časopisi, ki naj Vas spremljajo povsod, so

dnepnik »SLOVENE C«

dnepnik »SLOVENSKI DOM«

tednik »DOMOLJUB«

in mesečnik »BOGOLJUB«

Naročite jih pri upravi časopisov:

**Jugoslovanska tiskarna
Ljubljana — Kopitarjeva 6**

nasadih sladkorne tovarne v Novem Vrbanu (180), na državnem posestvu Karadjordjevo (150), ostali pa v manjših skupinah v Osijeku, v Bački in Dolnjem Mihojcu v Slavoniji.

N A Š I P O S V E T U

NEMČIJA

Gladbeck. — 12. februarja smo privedli zelo uspešno pustno veselico. 12. februarja smo imeli molitveno uro pod vodstvom č. g. Čepina, ki se zdaj mudi med nami, in smo prav lepo prepevali. Navzoči so bili tudi g. podkonzul dr. Jože Logar, g. komisar Kranjc in tajnik Zveze g. Sapatnik. — Ob 6 smo imeli zborovanje v društveni dvorani. Predsednik g. Urh je toпло pozdravil vse navzoče s klicom »Bog živil«, zlasti pa je pozdravil nam drage goste. Spomnili smo se umrlih članic: Marije Križnar in Krese. Zapelj smo tudi več domoljubnih pesmi.

V imenu gen. konzulata je govoril gospod dr. Logar in naznanil, da bo v kratkem skupni sprejem novega gen. konzula. Povedal je tudi, da dobimo kmalu novega izseljenskega duhovnika in učitelja iz domovine, kar bo za vso kolonijo velikega pomena. (Da bi se res kaj kmalu uresničilo!)

G. dr. Logar in komisar Kranjc sta se zahvalila za sprejem, zlasti pa pevskega odseku za lepe pesmi. G. Sapatnik se je v imenu »Zveze« toпло zahvalil bivšemu predsedniku g. Jožetu Dobravcu za njegov trud. Č. g. Čepin se je zahvalil za pozdrave in prosil vse navzoče, naj bodo edini in složni v blagor vere, naroda in kulture.

Vsem, ki so nas obiskali, se toпло zahvaljujemo!

J. Urh.

HOLANDIJA

Lutterad. — Slovenci imamo vsako prvo nedeljo v mesecu slovensko službo božjo. Dne 5. februarja smo imeli lep praznik, ker je prišel med nas p. B. Remec in

Nejvečji slovenski pupilarnovarni denarni zavod

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Stanje vlog preko
420.000.000 din
Lasne rezerve nad
26.000.000— din
Dovoljuje posojila
proti vknjižbi. Za
vse obveze hranil-
nice jamči Mestna
občina ljubljanska

nam prinesel iz domovine veliko pozdravov in novic. Med sveto mašo je prepeval pevski odsek pod vodstvom p. Teotima. Popoldne je obiskal p. Remec v spremstvu predsednika Gerberja Slovence po koloniji. Popoldne je priredil dramatični odsek v dvorani »Debie« veseloigro »Čašico kace« in »Ženin Miha«. Vsi so izborni igrali in se jim lepo zahvaljujemo, posebno še našemu tovarišu Francu Markošku. Navzoča sta bila tudi č. g. župnik Lessens in g. kaplan Dekeers. Pred igro nam je p. Remec izročil pozdrave bana g. dr. Marka Natlačena, škofa g. dr. Gregorija Rožmana, Rafaelove družbe in g. p. K. Zakrajška. Govorila sta tudi naš g. župnik in g. kaplan. Vsem se za prireditev topla zahvaljujemo, zlasti pa našim duhovnim voditeljem v domovini in tujini.

Speckholzerheide. — Dne 6. februarja smo pokopali našega rojaka Franca Podbregarja. Bil je več let zvest član našega društva sv. Barbare v Speckholzerheide. Prejšnji predsednik društva v Speckholzerheide naš rojak Franc Ožek je poskrbel, da smo priredili v večnost odhajajočemu prav lep pogreb z društveno zastavo iz Eygelshovena. Ostalim naše sožalje. Tebi pa, ki te je zagrnila tuja zemlja, počivaj v miru in na svidenje nad zvezdami!

BELGIJA

Zwartberg. Jug. Del. podporno društvo sv. Barbare v Zwartbergu je prejelo od kraljevske banske uprave v Ljubljani 1000 din za otroško obdaritev ob priliki Miklavževega večera. Naše društvo se za dar topla zahvaljuje in prosi še nadaljnje naklonjenosti.

Predsednik Alojzij Smeh.

FRANCIJA

Liévin. — Na občnem zboru Društva sv. Barbare je bil izvoljen za predsednika g. Znidaršič Josip. Želimo mu mnogo uspehov, da poživi nekaj najmočnejše slovensko društvo v severni Franciji. Nemirni časi zadnjih let so odnesli marsikak list z mogočnega drevesa, naj pride zopet pomlad, da požene nove. V naši koloniji je umrl rudar Martin Gregur, star 44 let. Dokler je bil zdrav, mu je bil malokdo kos pri delu. Tako si je prezgodaj izčrpal moči. Hudo ga je tudi zadela izguba prve žene. Po dveh letih je odšel za njo. Naj počiva v miru! V nedeljo 5. marca sta bila kar dva krsta. V družini Poglajen so dobili dečka in v družini Repnik deklico. Naj bosta oba v veselje svojim skrbnim staršem.

Bruay-en-Artois. — V nedeljo 19. februarja smo imeli slovensko zadušnico po pokojnem papežu Piju XI. Spodobilo se je, da smo molili za velikega prijatelja delavstva in miru. Zrastel je med delavci, zato jih tudi kot papež ni pozabil. Pokazal jim je nevarnost, ki jim preti od brezbožnega komunizma in opozoril kapital na njegove dolžnosti do delavstva. Svete maše so se udeležile vse naše kršćanske organizacije z zastavami. Dne 2. marca smo pokopali mladega fanta rudarja Adolfa Vahtarja. Dočakal je samo 25 let. Dolgo bolezen je potrpežljivo prenašal in vedno še upal, da ozdravi, a jetika težko prizanese. Obilna »deležba« je pričala, kako je bil po svojem mirnem značaju vsem priljubljen. Naj mu sveti večna luč! Na občnem zboru, Društva sv. Barbare je bil zopet izvoljen za predsednika g. Gregorič Martin. Že šest let vodi z vso vnemo društvo, zato smo bili vsi veseli, da se je vdal in bo še sedmo leto nosil ne vedno lahko breme predsedništva. Šolska mladina z veseljem misli na počitnice, ker jim je obljubljeno, da bodo šli v Jugoslavijo. V nedeljski šoli se z vso vnemo izpopolnjujejo v znanju materinega jezika, tako da res zaslužijo, da jim domovina pomaga, da spoznajo dom svojih staršev.